

Valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto

Tarkastuskertomus 16/2015, Strategisen intressin yhtiöiden ohjaus

Jälkiseurantaraportti

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt jälkiseurannan viitekohdassa mainitusta tarkastuksesta.

Jälkiseurantaraportissa selvitetään, mihin toimiin tarkastuskertomuksessa annettujen suositusten ja muiden kannanottojen johdosta on ryhdytty. Raportin tietoja hyödynnetään viraston tarkastustoiminnan suunnittelussa sekä laadittaessa tarkastusviraston vuosikertomusta eduskunnalle.

1 Jälkiseurannan toteutus

Jälkiseurannassa kiinnitettiin huomiota seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioinut yhteistyössä ministeriöiden kanssa nykyisten strategisten intressien merkittävyyden ja esittänyt asian talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätettäväksi?
2. Onko valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioinut yhteistyössä ministeriöiden kanssa, ovatko kaikki nykyiset strategisen intressin yhtiöt listalla perustellusti vai voidaanko strateginen intressi hoitaa myös muulla tavoin kuin määrittelemällä yhtiö strategisen intressin yhtiöksi?
3. Onko valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto huolehtinut yhteistyössä ministeriöiden kanssa siitä, että strategisen intressin yhtiöiden toiminnasta intressin toteutuksessa raportoidaan systemaattisesti talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle?

Jälkiseuranta toteutettiin lähettämällä selvityspyyntö valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastolle. Kohteelta saadun selvityksen lisäksi jälkiseurannassa perehdyttiin käytettävissä olleeseen, strategisia intressejä ja strategisen intressin yhtiöiden ohjausta koskevaan asiakirja-aineistoon. Jälkiseuranta toteutettiin suunnitelman mukaisesti.

2 Jälkiseurannan havainnot

Omistajaohjausosasto on arvioinut strategisten intressien merkittävyyttä yhdessä ministeriöiden kanssa

Tarkastuskertomuksen kannanotoissa suositeltiin, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioi yhteistyössä ministeriöiden kanssa nykyisten strategisten intressien merkittävyyden ja esittää asian talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätettäväksi.

Jälkiseurantaa varten antamassaan selvityksessä valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto ilmoittaa, että se on arvioinut strategisten intressien merkittävyyttä yhteistyössä ministeriöiden kanssa. Arviointi tehtiin osana pääministeri Juha Sipilän hallituksen omistajapoliittisen periaatepäätöksen valmistelua. Osana periaatepäätöstä strategiset intressit saatettiin myös talouspoliittisen ministerivaliokunnan keskusteltaviksi ja linjattaviksi. Periaatepäätös julkistettiin 13.5.2016 ja siihen sisältyi erillinen liite 1,

johon kirjattiin 18:aa yhtiötä koskevat strategiset intressit. Strategisesta intressistä vastaavina ministeriöinä ovat liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, puolustusministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Jälkiseurannan perusteella voi todeta, että tarkastuksen kohteessa on tapahtunut tarkastuksen suosituksen suuntaista kehitystä.

Omistajaohjausosasto on keskustellut ministeriöiden kanssa strategisen intressin tarpeellisuudesta ja muotoilusta yhtiökohtaisesti

Tarkastuskertomuksen kannanotoissa suositeltiin, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto arvioi yhteistyössä ministeriöiden kanssa, ovatko kaikki nykyiset strategisen intressin yhtiöt listalla perustellusti vai voidaanko strateginen intressi hoitaa myös muulla tavoin kuin määrittelemällä yhtiö strategisen intressin yhtiöksi.

Jälkiseurantaa varten antamassaan selvityksessä valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto ilmoittaa, että se on hallituksen omistajapoliittisen periaatepäätöksen valmistelun yhteydessä käynyt kunkin ministeriön kanssa laajan keskustelun yhtiöittäin siitä, miltä osin strategiset intressit ovat edelleen kussakin yhtiössä tarpeellisia ja miten ne tulisi muotoilla. Omistajaohjausosasto ilmoittaa ottaneensa em. keskusteluissa esiin myös sen, voitaisiinko strateginen intressi ottaa huomioon muulla tavoin. Ministeriöt kuitenkin suhtautuivat pidättyväisesti ajatukseen intresseistä luopumisesta ja vaihtoehtoisten keinojen etsimisestä. Näin ollen strateginen intressi säilyi lähes kaikissa yhtiöissä, poikkeuksena ainoastaan Suomen Rahapaja Oy, jonka osalta valtiovarainministeriö katsoi, että strategisen intressin vahvistamiselle ei enää ollut tarvetta. Sen sijaan sisällöllisesti intresseihin syntyi keskustelujen tuloksena uusia painotuksia, kun intressimäärittelyjä yksinkertaistettiin ja tiivistettiin paremmin ydinintressejä vastaaviksi.

Jälkiseurannan perusteella voi todeta, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on keskustellut ministeriöiden kanssa suosituksessa esitetyn mukaisesti ja että keskustelujen tuloksena tarkastuksen kohteessa on tapahtunut ainakin jonkin verran tarkastuksen suosituksen suuntaista kehitystä.

Erillistä kaikki yhtiöt kattavaa raportointia talouspoliittiselle ministerivalokunnalle ei ole tehty

Tarkastuskertomuksen kannanotoissa suositeltiin, että valtioneuvoston kanslia huolehtii yhteistyössä ministeriöiden kanssa siitä, että strategisen intressin yhtiöiden toiminnasta intressien toteuttamiseksi raportoidaan systemaattisesti talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle.

Jälkiseurantaa varten antamassaan selvityksessä valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto toteaa, että ”valtion perustehtävät elävät ja valtion strategiset intressit liittyvät niihin. Omistaminen on yksi osa keinovalikoiman kokonaisuutta eikä kokonaisuuden osaa koskeva raportointi ole ongelmallista. Arvio strategisen intressin toteutumisen kokonaisuudesta ja omistuksen osuudesta siinä on tehtävissä vain intressistä vastuussa olevien ministeriöiden kokonaisarvion kautta”.

Jälkiseurantaa varten antamassaan selvityksessä valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto ilmoittaa, että strategisesta intressistä vastaavat ministeriöt eivät ole esittäneet omistajaohjausosastolle kokonaisarvioita strategisten intressien toteutumisesta. Hallituskauden aikana strategisten intressien tarkastelu liittyy yleensä konkreettisiin hankkeisiin, jotka useimmissa tapauksissa päättyvät talouspoliittisen ministerivaliokunnan käsiteltäväksi. Tällöin on mahdollista arvioida intressin toteutumista perusteellisemmin kuin KTS-käsittelyssä. Omistajaohjausosaston KTS-valmistelussa strateginen intressi otetaan yhtiötä koskevien omistajastrategisten vaihtoehtojen arvioinnissa huomioon, mutta erillistä kaikki yhtiöt kattavaa raportointia pelkästään strategisen intressin lähtökohdasta ei ole tehty. Arvio strategisen intressin vaikutuksesta tai toteutumisesta esitetään, jos se yksittäisen yhtiön tapauksessa on tarpeen.

Jälkiseurannan perusteella voi todeta, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto ei ole tehnyt erillistä, pelkästään strategisen intressin lähtökohdasta tapahtuvaa kaikki yhtiöt kattavaa raportointia talouspoliittiselle ministerivalokunnalle. Siten tarkastuksen kohteessa on tapahtunut vain jonkin verran tarkastuksen suositusten suuntaista kehitystä.

3 Yhteenveto ja jatkotoimet

Tarkastuksen kohteena oli strategisen intressin yhtiöiden ohjaus. Tarkastuksessa havaittiin, että intressit on määritelty pääosin riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi. Intressit saattavat kuitenkin muuttua ajan kuluessa, joten on tärkeää päivittää intressejä sekä tarkastella eri toimintojen tai yhtiöiden strategista merkitystä valtion kannalta. Lisäksi systemaattinen arviointi ja raportointi strategisten intressien toteutumisesta tukisivat valtioneuvoston ennakoivaa päätöksentekoa intresseihin liittyvissä asioissa.

Jälkiseurannassa havaittiin, että valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosasto on arvioinut strategisten intressien merkittävyyttä yhteistyössä ministeriöiden kanssa osana hallituksen omistajapoliittisen periaatepäätöksen valmistelua ja että asia on saatettu myös talouspoliittisen ministerivaliokunnan tietoon. Samassa yhteydessä omistajaohjausosasto on keskustellut ministeriöiden kanssa siitä, miltä osin intressit ovat kussakin yhtiössä edelleen tarpeellisia ja miten ne tulisi muotoilla. Keskustelujen jälkeen strateginen intressi säilyi lähes kaikissa yhtiöissä, mutta sisällöllisesti intresseihin syntyi uusia painotuksia, kun intressien määrittelyjä yksinkertaistettiin ja tiivistettiin. Omistajaohjausosasto ei ole tehnyt erillistä, pelkästään strategisen intressin lähtökohdasta tapahtuvaa kaikki yhtiöt kattavaa raportointia talouspoliittiselle ministerivalokunnalle.

Jälkiseurannassa havaitut, tähän mennessä toteutetut toimet ovat tarkastusviraston näkemyksen mukaan riittäviä havaittujen kehittämistarpeiden näkökulmasta. Jälkiseurantaa ei ole tarvetta jatkaa.

Marko Männikkö
ylivohtaja

Hannu Tervo
johtava tuloksellisuustarkastaja